

Korčulanski refreni

Boro Kamić

Peče sunce, miruje more, maestralić tek ponekad zaigra u palminoj krošnji, gase ljudi pivom žed, sjede na rivi i čekaju brod; od davnina je običaj na Korčuli, da se brod dočekuje i čuju novosti, iako stiže u radno vrijeme, a u novije doba i turistu dočeka. Uz tradicionalnu brodogradnju i kamenoklesarstvo otvoren je i na Korčuli ugostiteljski rudnik nepresušiva kapaciteta. A zašto i ne bi; Korčula ima i palme i rivu, i hotele, ima i dosta kreveta u kućama korčulanskih prota i kalafata, a more je i u Korčuli plavo, maestral i Korčulu hladi, a dck historičari odrede, da li je Genova ili Korčula rodno mjesto Marka Pola, brodogradnja je ta, koja turističkoj Korčuli daje posebnu draž. I mami ljude u ovaj kameni grad pun radosti i pjesme, priče, legende i gostoljubivosti.

Brod se smirio uz rivu, silaze turisti, nema ih baš na pretek, taman ih je da hoteli ne zjape prazninom. Ovogodišnja turistička sezona je u početku bila dosta slaba.

— Slabo barba Jure, — žali se poznanik poznaniku na ovogodišnju turističku hirovitost.

Jer, ako danas i nema turista na pretek, nitko zbog toga ne će stradati: brodogradnja je na Korčuli oduvijek bila ta, od koje se živjelo, čak i onda, kada je para prisilila jedrenjake da spuste jedra.

Korčula! Zidovi obojeni patinom vjekova, teški romanski lukovi, plemenita renesansa, elegantni gotski šiljci i sjajan barok zbio se u nju i govori, da arhitektura ovog grada nije provincijska komponenta talijanskih uzora, niti je Korčula okamenjena prošlost: iza prozora renesansne gotike teče život današnjice, sunce miluje turiste na plaži, a sa škvera odzvanja lupa čekića, koji su Korčuli pronijeli ime i sagradili ove građevine, koje su svojom čvrstinom i snagom odoljele moru, vremenu i moćnijim susjedima. Neki govore, da bez brodogradnje Korčula ne bi bila Korčula, da sve što ima u Korčuli, Korčula zahvaljuje brodogradnji, da će za

baroka. I slike velikog Tintoretta, Leonarda Bassana, Karla Ridolfija i drugih Korčula zahvaljuje brodogradnji, — prolaze godine, u vjekove se spajaju, a Korčula svejedno živi za brodogradnju i od brodogradnje.

Razlika je jedino u putu, jer je cilj isti.

Slušao sam dvije priče o istoj temi, jednu starinsku i jednu naših dana, što vrve detaljima iz brodograditeljskih biografija: imena, jedrenjaci, oluje i mora što ne-

Meštar Vicko Sesa

maju kraja, — na svih pet kontinentata grade se brodogradilišta i na svakome je od njih poneki Korčulanin. A neka od njih osnovali su i oni sami.

U starinskom okviru visi starinska slika, solidno izrađena na debelom kartonu, na kojoj se koči drveni kostur velikog broda, ispred koga su ljudi sićušni kao crne točkice. Brodogradilište Crawford & Reid Shipyard — Tacoma u državi Washington. A jedan od tih točkica je i Vicko Sesa, stari brodogradilišni meštar iz Korčule, što i danas uza svih osam decenija, što mu pritišću leđa »po starinsku i sa šestom u ruci« gradi drvene brodice, kakvima nema na daleko para, na brodogradilištu, koje podsjeća na ono u dalekoj Tacomi, koje je sada modernizirano, upravo kao i ono na drugom kraju ovog istog grada. U sjeni starih korčulanskih zidina radi stari meštar, koji je poznatu narodnu izreku, da je u radu spas, uzeo za svoju poslovnu lozinku i ispisao na gredi brodogradilišta, da su njegove žuljave ruke za četrdeset godina rada izradile oko 700 drvenih brodice pod ovim trošnim krovom, raznih tipova i veličina. I da mu nije ni na kraj pameti, da s radom prestane, da on u radu uživa i da ga rad pomlađuje.

Kraj je prošlog stoljeća, a »Any Fišer«, moćni jedrenjak pod zapovjedništvom orebičkog pomorca, kapetana Balda Hadije, sprema se na daleki put u zemlje izlazećeg sunca. Pod jedrima je i dvadesetogodišnji brodski meštar, mladi Vicko, što je naučio brodogradilišnu vještinu od svog oca, kao što je i njegovu ocu njegov pomogao da je nauči. Prolaze godine, a od želje, što ga je otrgla sa škvera i dovela na brod, nije bilo ništa. I previše je novaca trebalo i njemu i njegovima, toliko ih je trebalo, da mu se sva ušteda po dolasku u rodnou Korčulu učinila i previše jadna.

Jedan motiv iz Korčule

sve, što će u Korčuli biti. Korčula zahvaljivati brodogradnji, — Korčula je turistički interesantna zbog brodogradnje, — da nije bilo brodogradnje, ne bi ni Marko Andrijić u XIII. vijeku u zdanju katedrale ovjekovječio djelo nenadmašivo u harmoniji stilova od romantike do

Svežanj je ponovo pod mišicom, a pravac puta izmijenjen: Amerika je zvala, mamila fantastičnim pričama o bogatstvu, zlatu i sreći, koje ima na pretek, tko je zna naći.

Devet je prošlo godina, stižu pisma sa po nekim dolarom; evo i meštra Vicka, vraća se natrag: koferi, zlatan lanac na pojasu i suza u oku. Vraća dugove i kupuje maleni škver, zavrće rukave i radi, neumorno radi: lupaju čekići, pile škripe, širi se miris katrana, a brodice klize u more, jedna za drugom klize; oživjelo je staro brodogradilište, ono isto za koža jedan stari požutjeli pergamen kaže, da su se na njemu gradile i »nave freight« s topovima i »vaghe felughe«. Ponavlja se slika stoljećima stara i živi evo i u našim danima na komadiću zemlje uz korčulansku rivu.

Okrenite stranicu.

Susreo sam ga. Čini mi se, da je rekao, da se zove Franko, nije ni dijete ni mladić, pričao mi je, da je završio školu, da bi i on na škver, ali da majka želi, da i dalje ide u školu.

— Zašto mama? — pita Franko kroz suze, što se kotrljaju niz lice.

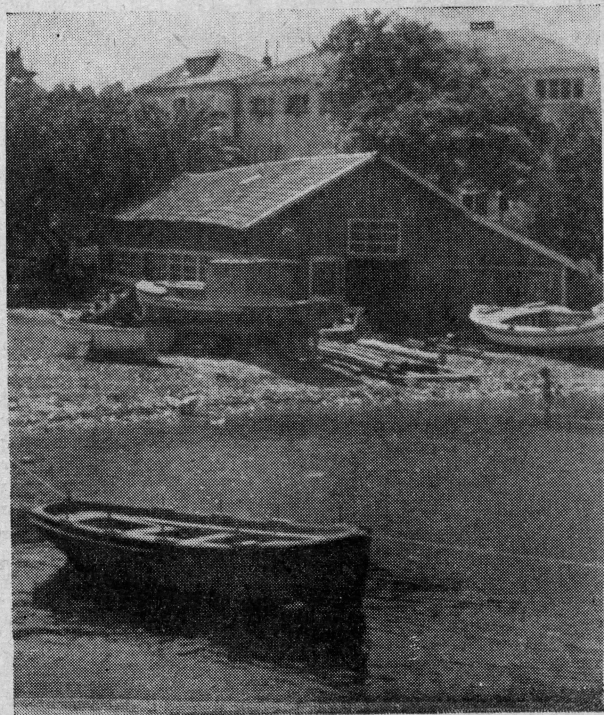
— Zato Franko, bit će ti tako bolje, . . . Živjet ćeš u velikom gradu . . .

Ali oduvijek je bio na Korčuli običaj, da u kući žene o krupnijoj stvari ne žele da odluče bez riječi domaćina, pa tako ni Frankova majka nije htjela da zaobiđe ovaj nepisani, iako ponešto zastarjeli zakon.

A gdje ćemo s Frankom?

— Kako gdje? — čudi se čovjek. Gdje drugo, ako ne na škver, kao i ja . . .

Radost je dječakova bila velika, — ne pada plod daleko od stabla, — komentiraju odluku Frankovi susjedi, a majka kao majka pokorava se odluci i za utjehu

Staro brodogradilište u Korčuli

kaže, da nije lako orlića zadržati u gnijezdu, kad mu ojačaju krila. I možda već danas Franko korača u živju riječi ljudi, što svakog dana teče iz grada do brodogradilišta velikog i novog, na kome bruje strojevi, vide se brodovi do pola na kraj istegnuti, susreću mještani, susjedi i prijatelji, koje ovdje u ovoj žurbi nije lako ni prepoznati, iako su — isti. Svi su zaokupljeni poslom u ovom malom mravinjaku, u kome je i sam želio da bude, da

se stopi u njegovu masu, zaroni u posao, da mu mišice nabreknu od rada i da korača stazom, što su je preci utrljeli. Nije sve ni u velikom gradu, — puno ih je s otoka pošlo, a svi su se ipak prije ili poslije na njega vratili: eto i barba Vicko, i barba Jure, stari Pero, a i mnogi mladi. Vratili se i kažu, da im zrak u velikom gradu dobro ne čini, a ustvari zna se što je: jedna je Korčula na svijetu.

Ne, ne, nikuda s otoka, ako sada i nije na njemu kao u velikom gradu, bit će — za godinu, dvije ili pet, ali bit će . . . Dok brodogradilište ojača i pokrene na stvaralaštvo, bit će tada i turista više, nicat će novo i u staroj Korčuli i mnogi, koji su je napustili misleći da su našli novi život, vratit će se razočarani u izvor, s kojeg samo lakovjerni piju i kad presuši.

Dobar je naš otočanin, kao crv radin i kao sunce pošten, široka je u njega duša kao zadana vjera u prijatelja. A prospekti to ne spominju, ni u onom o Korčuli ni slova o tome ne piše, iako je to upravo ono, što turističkoj Korčuli daje posebnu draž.

Stoji stranac na rivu ili se kupuje na plaži, a motorini bruje. Ono što su u Veneciji gondole, to su na Korčuli motorini. I prima čovjek stranca u motorin, vozi ga oko otoka i vodi na Vrnik. I tumači mu, kako su u taj isti otok u prošlosti galije pristajale, a ljudi jednako kao i danas, pedanterijom svojstvenom klesaru, oblikovali ovaj vrijedni kamen.

Pristaje motorin, izlaze stranci na obalu, dočekuju ih pogledi kamenoklesara i starih ribara, pristupačnih i simpatičnih ljudi, što iz kamena i mora crpe sredstva za život. A među njima je i on, Niko Foretić, i pomorac i ribar i kamenoklesar, sredovječan čovjek prosjede kose i jakih žilavih ruku, — obavljao je jednom i dužnost seoskog glavara.

Svi pozdravljaju šjor Nika a on odmah: »Kad ste već došli, izvolite pod moj krov.

Niska malena kuća okružena zelenilom i lozom začas se ispunila veselim glasovima: stol je prekriven čistim stolnjakom, a korčulanski specijaliteti našli su se pred gostima: slane gerice, domaći pršut i pravi grk, kao dukat žut. Zaorila se i pjesma, sve je puno radosti i veselja, a stranci se ne mogu načuditi tako spontanom veselju, nemaju riječi da pohvale gostoljubivost i plemenitost duše našeg čovjeka.

Na rastanku su lica bila još začudenija: — Vas kostet das? — pita jedan turista šjor Nika i hvata se za novčanik.

— »Ništa . . . niks . . .

— Kako to . . . niks?

— Tako, lijepo, — odgovara šjor Niko i sprema se, da otpрати goste do obale.

A ovaj slučaj nije osamljen. Bilo je to unazad nekoliko godina: došao ambasador jedne strane zemlje u Korčulu, čuo za Vrnik i zaželio da ga posjeti. I našao se zajedno s društvom pod odrinom šjor Nikove kuće. Jedu se slane gerice, pije se pravi grk, odzvanja pjesma, kuca se čašama i nazdravlja. Nazdravlja i ambasador. I zaključuju zdravicu: a »Kad bi se mene pitalo, gdje bi najradije bio ambasador, odgovorio bi bez predomišljanja — u Korčuli«.

He, he, . . . smije se šjor Niko i tapše ambasadora po ramenu: »A što bi, kume, tek bilo da si došao u septembru . . . dođi drugi put, i tad je lijepo kod nas, tad se grožđe trga i plodovi muke beru«.

I na Korčuli se i radi i pjeva i čašici u dno gleda više i češće, nego mnogi misle, da je dobro i korisno. I ovdje se ljudi bolje poznaju po nadimku nego krsnom imenu, priviknuti su na nj kao i na svaku drugu stvar, što se život privikava, pa i onda kada taj nadimak ne znači ništa, ipak znači još uvijek više od pravog imena. I Korčula je lijepa: po mirnoj površini mora sunce prosipa svoj sjaj, titra grad kao izlog uređen, ulice su umivene, — ljudski je toplo pod starim krovovima. Široka je duša korčulanskog čovjeka.

Ne bi vas, da nijesu takvi dočekivali na brodu i u radnom vremenu, ne bi vas na polasku dopratili do broda, zaželeli sretan put, mahnuli, kad je brod već daleko od obale i vikom ponovili onaj stari otočki refren: »Dodite opet, . . . bit će drugi put bolje . . .«